



Mens en Wereld

UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND
Verschijnt maandelijks — 10 Febr. 1948, 3e jrg. no. 2

Blokken - Machten - Fronten

Het was een Nederlander, die voor de Ver. Naties de bekende affiche ontwierp met de woorden: *één wereld of géén wereld*. De tekening stelt de werelddbol voor, waarvan de rechterzijde een doodskop is. Wie die plaat ziet, erkent de juistheid van wat er op stond.

De wereldtoestand vandaag wordt echter gekenmerkt door de steeds herhaalde woorden: het westelijke blok, de derde macht, het ijzeren gordijn, de Amerikaanse invloedssfeer, de Russische invloedssfeer, plan Marshall tegen plan Molotof. De grote vier zijn al lang veranderd in de grote twee, maar niemand vindt die vereenvoudiging een verbetering. De kranten eisen geestdrift en offervaardigheid voor elk van deze blokken, machten of fronten, al naar hun richting is. Geestdrift en offervaardigheid voor die éne wereld, op straffe van géén wereld, is, schijnt het, niet langer aan de orde.

Van wereldorganisatie naar blokvorming, zie daar de geschiedenis van 1945 tot 1948. Zo is men geneigd te denken. Maar is dat juist? Bedenk: pessimisme en optimisme zijn op 't ogenblik net zo goedkoop als een Franse franc. Was er in 1945 een wereldorganisatie en géén blokvorming, en is er in 1948 alleen blokvorming en geen wereldorganisatie? Natuurlijk niet. Die affiche voor de Ver. Naties spreekt ook in dit opzicht de waarheid: ze vertoont ons immers geen gave, éne aardel! De éne wereld bestaat in de eerste plaats als idee, en dan ook nog op papier — het handvest der Verenigde Naties — en dan nog eens als algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Dat is alles: een beeld in ons hoofd, een boekje, een handjevol mensen in Lake Succes en aan het eind van dit jaar misschien in het goedkope Parijs. Het schijnt niet veel in een wereld, die verder bestaat uit frontlijnen en geblokkeerde staten.

Maar we maken een ernstige fout, wanneer we uitsluitend aan deze tegenstelling denken als aan twee soorten werelden zonder enig contact: hier de wereld der brokken en blokken waarin we leven en daar de wereldeenheid die we eigenlijk zouden moeten hebben. Zelfs de meest ongeneselijke blauwehemel-optimist zal nooit verondersteld hebben, dat de wereld der benauwende, gevaarlijke tegenstellingen met één slag zou zijn omgetoverd in een harmonische wereldsamenleving. Het gevaarlijke en benauwende is niet, dat we vandaag den dag spreken in termen als machten, fronten en blokken, maar beklemmend is het, wanneer dat gebeurt door mensen, die daarbij alle begrip missen voor wereldorganisatie en voor het welzijn der gehele mensheid op de basis van gerechtigheid, sociale zekerheid en geestelijke vrijheid. Het is niet hopeloos, wanneer we anno 1948 nog in een wereld leven waarin de oplossingen, die aan de hand worden gedaan in hun onderlinge tegen-

stelling onoplosbaar zijn, wanneer maar bij de aanhangers van die verschillende richtingen de innerlijke spanning levend en werkzaam is tussen de idee die zij ter oplossing voorstaan en de idee der éne wereld, op de grondslag der zoëven genoemde grootste menselijke waarden. Ontbreekt die actieve spanning, dan is er inderdaad sprake van totale blokvorming en wordt het: géén wereld een onvermijdelijke toekomst.

Wanneer echter de idee mensheid en de idee wereld inspirerende krachten zijn — en in het humanisme zijn zij dat — dan blijft de weg open van deze chaotische wereld naar die

meer harmonische. De overtuigde humanist houdt als het ware door zijn overtuiging die weg in zich zelf open. Of hij van rechts komt of van links, in dit blok zit of in dat, die frontlijn bezet houdt of deze: hij heeft met zijn humanistische geestverwant gemeen, dat de mensheid en de vrije menselijke persoonlijkheid hem het hoogste zijn en de gedachte daaraan zijn partijchap, zijn nationaliteitsgevoel, zijn groepsolidariteit doortrekt als het hogere, dat onweerstaanbaar moet worden nagestreefd. Uit het conflict tussen deze realiteiten en idealiteit ontstaat voor hem zijn dagelijks denken en doen, waarbij hij zich zeker niet overgeeft aan een dwaas optimisme of meekankerend pessimisme.

De wereld van vandaag en de wereld van morgen zijn in ons zelf aanwezig, in voortdurende strijd met elkander. Pas wanneer we die strijd opgeven hebben we het recht (twijfelachtig

voorrecht van onze nederlaag!) van een verloren zaak te spreken. Eerder niet!

Wie dit zo ziet, beseft het grote belang van het georganiseerde humanisme naast het georganiseerde Christendom. Altijd opnieuw immers zal ons directe nationale belang ons de weg voorschrijven en altijd opnieuw zullen wij ons moeten afvragen of daarmee ook het belang gediend is van de mens en van de wereld, zoals zij ons verschijnen in het licht van het humanisme. De beide wereldoorlogen laten zien dat tot heden ons politieke handelen geen krachtig geestelijk gezag op zijn weg heeft gevonden. Het is niet onderhevig geweest aan een perspectief dat de wereld durfde omvatten. De werkelijke grote levensleren hebben zulk gezag. Zij hebben het echter nooit vanzelfsprekend en onbetwist. Altijd weer moeten zij op leven en dood strijden met een levenspraktijk, die uit is op de absolute geldigheid van het eigene boven het universele. Juist daarom heeft het niet de minste zin dat Christenen en humanisten elkander het balletje van hun tekorten en mislukkingen toekaatsen. Deze tijd eist zó dringend (uit zelfbehoud!) het universele na te streven, dat hiervan allen vervuld moeten zijn, wáár zij staan of gaan.

B. C.

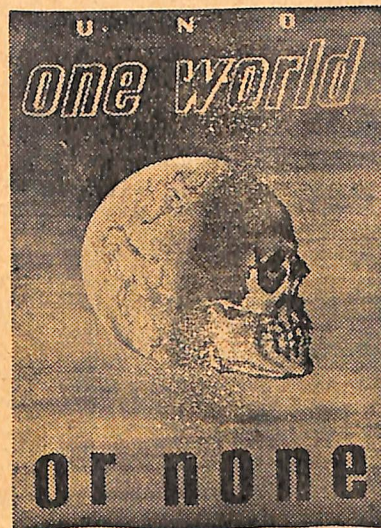


Foto-archief N.U.D.

Gezamenlijk verweer

De belijders van het Christendom hebben de neiging zich te plaatsen tegenover het huidige humanisme. En van de weeromstuit plaatst de humanist zich in de gevechtshouding..... niet tegenover het Christendom, maar tegenover de Christelijke kerk.

Dat de humanist het Christendom niet vijandig gezind is, valt niet te verwonderen. De eerste humanisten, Petrarca, Erasmus, Coornhert en velen, die na hen kwamen, waren immers Christenen! Eerst in de achttiende en negentiende eeuw zou zich de scheiding tussen humanisme en Christendom voltrekken. En zelfs nu nog zijn er vele vrijzinnig-denkende Christenen, die zich tot de humanisten rekenen.

Nu is het natuurlijk mogelijk, dat de tegenwoordige vlag de lading niet meer dekt. Het zou kunnen zijn, dat de buiten-kerkelijken van thans de naam van humanisten alleen maar hebben aanvaard, omdat in het kerkelijk spraakgebruik het woord „humanist“ allengs de betekenis had gekregen van een buiten-kerkelijke, die zich met geestelijke dingen bezig houdt. Zoals indertijd de Geuzen aan hun naam gekomen zijn!

Enige rol hebben dergelijke overwegingen waarschijnlijk wel gespeeld. Maar daarnaast mag toch aangenomen worden, dat er ook is een bewustzijn van verwantschap met de grote humanisten uit vroeger eeuwen; anders ware het toch niet verantwoord geweest zich te tooien met een naam, die historische inhoud heeft gekregen.

De verwantschap is er ongetwijfeld. Wat ons treft bij de vroegere humanisten, is in de eerste plaats hun drang naar geestelijke zelfstandigheid en in verband daarmee hun afkeer van dogmatisme en fanatisme. Zij staan open naar alle kanten, wenden zich niet af van het Christendom, maar verruimen hun blik door in hun belangstellingskring ook de Griekse en de Romeinse Oudheid te betrekken. Dit heeft weer tot gevolg, dat meer aandacht wordt geschonken aan de mens ook in zijn aardse betrekkingen. Te verwonderen is het niet, dat een typische karaktertrek van het humanisme is zijn verdraagzaamheid. Zij hangt met de afkeer van dogmatisme en fanatisme onmiddellijk samen.

Het is evenmin te verwonderen, dat zowel in de Rooms-Katholieke kerk als bij de Reformatie de waardering voor het humanisme niet bijster groot was. Wanneer Luther aan Erasmus voor de voeten gooit, dat „een christen zeker moet zijn van zijn leer, of hij is geen christen“, dan is hiermede de tegenstelling tussen de officiële kerk-leer (en dat geldt voor katholicisme even goed als voor protestantisme) en het humanisme scherp getekend.

Het humanisme raakt echter pas los van het Christendom, wanneer het rationalisme en het vooruitgangs-optimisme van de negentiende eeuw er zijn stempel op gaan drukken, al komt juist dan in het Christendom een nieuwe stroming op, het vrijzinnig protestantisme, dat ook sterk de invloed van de tijdgeest ondergaat en een nauwe verwantschap blijft houden met het humanisme.

Wie nog altijd let op de verhoudingen uit de negentiende en het begin van de twintigste eeuw, moet dus wel tot de conclusie komen, dat Christendom en humanisme nog al ver uit elkaar liggen en in het vrijzinnig protestantisme, gescundeerd door wat vrijzinnige katholieken, hun enige verbindingschakel vinden. Er is echter sinds de eeuw-wisseling en vooral sinds de laatste wereldoorlog wel het een en ander veranderd.

Het naïeve vooruitgangs-optimisme heeft praktisch afgedaan en het rationalisme heeft zijn grenzen gevonden. Daardoor verloor het buitenkerkelijk humanisme die trek van eigengereidheid, die b.v. in de vriedenkers-vereniging „De Dageraad“ vroeger zo kon irriteren.

Maar wat vooral van belang is: er is een groeiend besef, dat onze Westerse beschaving bedreigd wordt, dat beginselen, die ons beiden, Christenen en humanisten, lief zijn, in het ge-

drang komen. Het zijn de beginselen, die voor de bewoner van het avondland *essentieel* zijn, die aan het leven zijn waarde geven en zonder welke het leven zijn zin verliest. Laat ik pogen de voornaamste van deze grondbeginselen beknop te omschrijven.

Voorop wil ik dan stellen de erkenning van de waardigheid van de mens, de eerbied voor de menselijke persoonlijkheid, hetgeen medebrengt een radicale afwijzing van theorieën, die, naar het woord van Kant, de mens alleen maar zien als middel, niet als doel van ons handelen, theorieën, die de mens ondergeschikt maken aan Staat en partij, theorieën, welke leiden tot uitspraken, als: de Staat is alles, de mens is niets; Führer, befehl, wir folgen; de Duce denkt voor U; maar ook afwijzing van een Amerikanisme, dat de dollar stelt boven de mens.

Dan het beginsel der naastenliefde of — term, die de humanist beter ligt, maar in wezen hetzelfde uitdrukt — gemeenschapszin. Het is de tegenpool van de eerbied voor de menselijke persoonlijkheid. Gemeenschap is niet denkbaar zonder band. Wil men het accent niet te sterk leggen op de *staatsmacht* als bindmiddel, omdat daardoor het individu in zijn waarde wordt aangetast, dan zal een *innerlijke* band, gemeenschapszin, uitkomst moeten brengen.

En ten slotte de aanvaarding van een niet aan persoonlijke willekeur onderworpen normbesef, hetgeen betekent een radicale afwijzing van theorieën, die tot *recht* uitroepen, wat in het belang is van het eigen volk, of die tot *goed* verklaren, wat nuttig is voor de eigen groep of de eigen klasse. Niets is gevaarlijker voor een beschaving dan het sullen met de begrippen „goed en kwaad“ en „recht en onrecht“. Als men die gaat hanteren, naar gelang het in de kraam te pas komt, ontstaat een verzwakking van het morele besef en van het rechtsbewustzijn, die op de duur het fundament van de samenleving zelf ondermijnt.

De plaatsruimte gedooft helaas niet nader in dit probleem te treden. Maar wanneer men erkent, dat het gesignaleerde gevaar reëel is en nog lang niet definitief is overwonnen, dan is er zeker reden voor een gemeenschappelijk beraad van Christenen en humanisten op een gezamenlijk verweer tegen invloeden, die vreemd zijn aan het karakter van West-Europa, zoals zich dat in een eeuwenlange worsteling, onder de invloed van het Christendom en humanisme, gevormd heeft. Mr. J. IN 'T VELD.



DE HUMANISTEN EN DE NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

Bij de oprichting van de Partij van Vrijheid en Democratie is, in overeenstemming met het ontwerp-program dezer partij, door de Voorzitter, Mr. Stikker, o.a. vastgesteld, dat men het verenigingspunt wil zijn van hen die, uitgaande van de overtuiging dat de grondslagen van de Nederlandse samenleving in het Christendom, als fundamente van deze samenleving vrijheid, verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid zien. En onder Christendom wordt dan niet verstaan de verkondiging van goddelijke waarheden, beleden en geleerd door de kerken, maar het Christendom dat als een zedelijke kracht het leven der Europeanen heeft doortrokken.

Wij vermoeden dat velen, die politiek zich binnen deze partij thuis voelen, ernstig bezwaar zullen hebben tegen deze eenzijdige verklaring omtrent de grondslag van de Nederlandse samenleving. Zij zullen als humanisten zich tekort gedaan voelen. Het valt niet aan te nemen dat de nieuwe partij slechts Vrijzinnige Christenen wil verenigen.

Zolang vrijheid, verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid ook humanistisch te funderen zijn, dient het programma van een partij, die overigens de humanisten uitdrukkelijk niet uitsluit, daarmee rekening te houden. Laten wij hopen dat dit alsnog zal gebeuren.

Drieërlei politiek

De discussies in het Humanistisch Verbond betreffende al of niet uitspraak doen in maatschappelijke problemen geven de indruk dat men pratende en schrijvende over politiek niet steeds hetzelfde bedoelt, waardoor vaagheden, misverstanden en onjuiste conclusies te voorschijn komen.

Er zijn op zijn minst drie soorten politiek. De eerste, die de slechte naam heeft gekregen — en met recht — is de politiek met kleine p, een kruising van jacht naar eigenbaat, demagogie en andere minderwaardigheden, liefst bedekt met een mantel van algemene mensenmin, valse rethoriek en wat dies meer zij. Zo gezien kan een redevoering over een of ander cultuurhistorisch onderwerp gehouden worden waar „de politiek“ afdruipt.

Het is de politiek die helaas op ruime schaal wordt bedreven en tal van mensen met minachtend gebaar doet zeggen: „Ik doe niet aan politiek.“ Het is de politiek van de demagoog, van de baantsjagerij, van elkaar vliegen afvangen, van „ik doe het want hij doet het ook“, of juist anders om: „Dat doe ik niet omdat hij — dat wil dan zeggen: die partij — het wel doet“, enz. enz. Het is kort gezegd, een onsmakelijk geknoei, waarvan het Hum. Verbond zich verre heeft te houden en de individuele humanist niet minder. Ook dus bij de behandeling van onderwerpen die niets met werkelijke politiek te maken hebben.

De tweede vorm van politiek, met een gewone p zouden we willen zeggen, is de „praktische“ politiek. Die houdt zich bezig met de direct voor de hand liggende vraagstukken, bijvoorbeeld: De uitkeringen aan ouden van dagen, ziekteverzekering enz. enz. Zonder enige twijfel zeer belangrijke onderwerpen die door de verschillende politieke partijen al of niet op de agenda gezet, tot werkelijkheid moeten worden gebracht. Ook zij vallen buiten het discussie-terrein van het Hum. Verbond niet wat beginsel, wel wat uitwerking betreft.

De derde vorm van politiek, die met een grote P is wat we de politiek bij uitnemendheid zouden willen noemen: „De kunst, om in de gegeven omstandigheden met de gegeven middelen de maatschappij zo goed mogelijk in te richten“. Maatschappij voor onze tijd in den zin van: de gehele menselijke samenleving.

Dat het Humanistisch Verbond deze wijze van „aan politiek doen“ stimuleert, is niet alleen toelaatbaar maar gewenst, ja noodzakelijk. Juist nu, waar door de algemene verwording politieke partijen zo geneigd zijn zich teveel vast te bijten in de praktische politiek en de neiging hebben de grote Politiek te voeren in de kleine vorm, is een duidelijke uitspraak van het Hum. Verbond in de belangrijke problemen van de dag noodzakelijk. Tot nu toe is systematische discussie over dit onderwerp niet in „Mens en Wereld“ gevoerd, maar hoe nodig die is, blijkt wel uit de brief van een lezer in 't Octobernummer „Tragiek van de werkelijkheid“ inzake de gebeurtenissen in Indonesië. Inderdaad die is tragisch, maar anders dan de schrijver bedoelt.

Mogen we een passage citeren: „In de door Nederland bezette gebieden van Java en Sumatra en in de Malinogebieden hebben Nederlanders macht, zij het soms een gedeelde macht. Daar worden nationalistische Indonesiërs, als zij bestreden worden (het staat er!) niet anders dan binnen de perken van het fatsoen bestreden zoals men in een behoorlijke maatschappij zijn tegenstanders bestrijdt — tenzij zij dat fatsoen schenden.“

Het woord „Zuid-Celebes“ wekt evenwel weer andere gedachten. Een artikel van Soebandrio in Vrij Nederland van 27 Sept. '47 komt dan ook tot precies tegenovergestelde conclusie. Hij zegt rondt: Het Hollandse Volk in Nederland is door endoor democratisch, in Indonesië is het fascistisch.

Wat de inzender als werkelijkheid ziet zijn enkele eenzijdig belichte aspecten, waardoor de grote lijnen niet tot hun recht komen. Het is alsof iemand op een stormachtige dag de beweging van het water in een rivier beschrijven wil en dan alleen oog heeft voor de golfjes

Humanisme en religie

Ik vat nog even het inzicht samen, waartoe we de vorige maal, op het voetspoor van Heymans kwamen: de menselijke hersenen zijn een ruimtelijke verschijningsvorm van het menselijk bewustzijn. Als iemand mijn hersens zou bekijken, ziju hij mijn gedachten zien, maar die gedachten doen zich, door middel van zijn gezichtszintuig, aan hem voor als ruimtelijk, gekleurd, kortom als stoffelijk. De woorden „bewustzijn” en „gedachten” zijn hier in ruime zin genomen, zodat daaronder niet alleen het denken in engere zin, maar ook gevoel en wil begrepen zijn. Dat begrip „bewustzijn” vereist echter nog een nadere beschouwing. Wat omvat mijn bewustzijn eigenlijk? Als het alleen datgene zou zijn, wat mij op dit ogenblik bewust is, dan is dat niet veel. Maar de inhoud van mijn bewustzijn verandert voortdurend. Niet alleen komen er, langs de weg der zintuigelijke gewaarwording (doordat ik iets zie of hoor enz.) nieuwe indrukken bij, maar datgene, wat vroeger in het bewustzijn geweest is, keert dikwijls weer terug. Ons bewustzijn bestaat dus eigenlijk uit twee gedeelten: het kleine gedeelte, waarvan wij ons op dit ogenblik bewust zijn en een grote voorraad vroegere gedachten, die als herinneringen terug kunnen komen. Heymans onderscheidt die twee gedeelten met de namen „centraal bewustzijn” en „perifeer bewustzijn”; een meer gebruikelijke naam voor het laatste is „onderbewustzijn”.

Ik gebruikte daareven het woord „voorraad”; daar wij gewend zijn, alles in de ruimte te denken, stellen wij ons onwillekeurig dat perifeer bewustzijn of onderbewustzijn voor als een soort magazijn, waarin de vroegere gedachten bewaard worden.

aan de oppervlakte, voor de afzonderlijke waterdeeltjes zelfs. Zij gaan in alle richtingen op of neer, naar voren, naar achteren, naar links of rechts zelfs, al ze deel uitmaken van een draaikolk.

Men kan er elke beweging in terugvinden tenzij men de grote lijn weet te vatten en de machtige hoofdstroom waarneemt, die onherroepelijk het geheel stuwt in die ene richting, door hem aangegeven. Het blootleggen van die hoofdstroom is mede — niet alleen — het werk van het Hum. Verbond, en het behoort o. i. tot de taak van het hoofdbestuur en redactie deze hoofdstroom aan te geven en zeer duidelijk uitspraken te doen hoe naar haar inzicht de humanist tegenover dergelijke verschijnselen heeft te staan.

Het argument „dat ze dan aan politiek doen” hebben ze rustig naast zich neer te leggen, in het bewustzijn dat een beweging die het buitenkerkelijk deel geestelijk wil leiden, ook werkelijk leiding moet geven en uitermate belangrijke gebeurtenissen niet onopgemerkt mag laten of met algemeenheden afdoen.

Er heerst een ontzagelijke materiële en geestelijke nood in ons volk. Mag het Hum. Verbond daarover zwijgen? neen, zomin over de ene, als over de andere kant. Alleen spreken over de geestelijke nood geeft een even grote eenzijdigheid als de kerken zolang tentoonstelden, toen ze het uitsluitend over de zielen der gelovigen hadden en de lichamen lieten kreperen.

Wat de strijd der Indonesiërs betreft, een maatschappelijk en cultuur-historisch verschijnsel van het grootste belang, is een duidelijk, goed voorlichtende uiteenzetting in Mens en Wereld noodzakelijk.

Politiek — met een hoofdletter — voeren behoort het werk van de politieke partijen te zijn, het Hum. Verbond heeft in deze eveneens een taak: Wel overwogen, rustig, maar in klemmende uitspraken, verklaringen, artikelen, brochures, zijn mening bekend te maken en onverbiddelijk de gebeurtenissen signaleren en becritiseren die een duidelijke inbreuk op de Humanistische beginselen maken. Aan stof heelaas geen gebrek.

P. SCHUT.

Het psychische

Maar het is een eigenaardig magazijn, waaruit de artikelen vanzelf te voorschijn komen, wanneer er in het centraal bewustzijn iets komt, dat met hen te maken heeft, met hen „geassocieerd” is, zoals men pleegt te zeggen. Als ik iemand tegenkom, denk ik misschien aan zijn broer of aan iemand, die op hem lijkt. Als ik een zekere geur ruik, herinner ik mij een huis, waar ik als kind gelegeerd heb, enz.

Sommigen van de artikelen in dat magazijn schijnen voor de hand te liggen, andere ver weg. In de loop dezer eeuw is de psychologie tot het inzicht gekomen, dat die ver weg liggende, ook al komen zij in het geheel niet in het centraal bewustzijn terug, toch de inhoud van dat centraal bewustzijn kunnen beïnvloeden, om niet te zeggen, bestoken. En dat schijnt vooral het geval te zijn, wanneer wij reden hebben, ze liever niet in ons bewustzijn toe te laten, ze te verdringen. Deze opvattingen zijn zo populair geworden, dat niemand meer voor „algemeen ontwikkeld” doorgaat, die niet weet mee te praten over „onderbewustzijn” en „verdrongen complexen”.

Het is duidelijk, dat een scherpe grens tussen centraal bewustzijn en onderbewustzijn, niet aan te geven is. De inhoud van wisselen voortdurende en zijn blijkbaar van dezelfde gaardheid. Daarom zullen wij die beide begrippen, bewust en onderbewust, samenvatten onder de gemeenschappelijke naam psychisch. Dit begrip „psychisch” omvat dus veel meer dan het bewuste.

Nemen wij nu aan, dat iemand ons lichaam tot in de kleinste bijzonderheden zou kunnen waarnemen — Heymans noemt die denkbeeldige persoon een ideale waarnemer — dan zouden volgens onze onderstelling alle gebeurtenissen in ons bewustzijn zich aan hem voordoen als bewegingen van de kleinste deeltjes in de hersenschors. Maar dan ligt het voor de hand, aan te nemen, dat ook het onderbewuste zich aan hem als stoffelijk zou voordoen, b.v. in de diepere hersenlagen, misschien ook in het ruggemerg of nog andere delen van het lichaam.

Evenmin als men nu binnen het psychische nauwkeurig de grens kan aangeven tussen het bewuste en het onderbewuste, kan men de grens aangeven die het psychische naar buiten, dus van de verdere wereld afscheidt. Ieder van ons zal natuurlijk toegeven, dat hij „het psychische” niet alleen in zichzelf kent, maar het bestaan ervan ook aanneemt bij zijn medemens. Wij geven er ons echter niet altijd rekenschap van dat deze overtuiging berust op een, zij het ook onbewust, analogie-besluit. Direct gegeven is aan ieder van ons immers niets anders dan zijn eigen bewustzijn. Dat een ander ook een bewustzijn heeft, dat min of meer op het onze gelijkt, maken wij op uit de gebaren die die ander maakt en de geluiden, die hij voortbrengt. Maar van niemand, ook niet van degenen, die ons het naast staan, kennen wij het bewustzijn — zijn gedachten, zijn gevoel, zijn streven — volkomen. Wij beelden ons maar al te veel in, dat dat wel zo is, en die inbeelding is de bron van veel misverstand en narigheid. Hoe verder de mensen van ons afstaan, hoe minder wij hun psyche begrijpen. Wij begrijpen de Indonesiërs moeilijk en de primitieve bewoners der Zuidzee-eilanden nog minder. Wij begrijpen onze kinderen slecht, omdat de kinderlijke psyche anders is dan die van een volwassene.

Ook honden en paarden hebben hun psyche, al wilde Descartes hun die ontzeggen. De koeien en de konijnen, de duiven en de mussen, de hagedissen en de vissen, de mieren en de vlinders..... ja, waar houdt het eigenlijk op? Bij de lagere dieren? Bij de planten? Of zelfs daar nog niet?

C. H. KETNER.

Bij Gandhi's dood

De man der geweldloosheid stierf door geweld. Zijn leven wijdde hij aan de strijd voor de vrijheid. Niet die strijd, maar die vrijheid kostte hem zijn leven. In deze moord werd tot daad het ongeloof van miljoenen in strijd zonder haat en verbittering. Andere miljoenen was hij reeds tijdens zijn leven een heilige. Zijn dood verenigde, zoals zijn leven meermalen deed, vrienden en vijanden: Hindoes, Mohammedanen, Sikhs, Christenen, Boeddhisten, gelovigen en niet-gelovigen volgden zijn baar, in Lake Success hingen de vlaggen van 57 naties, waaronder die der Engelsen, halfstok. Zal de nagedachtenis van deze grote dode India de vrede brengen? De strijd tussen geweld en verdraagzaamheid op aarde gaat voort. Een roemrijke episode is afgesloten, maar de invloed ervan op de toekomst zal groot zijn.



Foto-archief N.U.D.



'N LIEVE ZORG ERBIJ,

.... een zorg, waaraan U gaarne zo goed mogelijk wilt voldoen! Dan sluit U ook een studie- of uitzetverzekering bij „De Centrale”, de maatschappij die belangrijke financiële steun verleent op sociaal gebied, o.a. aan ontwikkelingswerk.

Levensverzekering
DE CENTRALE

Arbeiders-Verzekerings-
en Deposito-bank N.V.

Rijnstraat 28 Den Haag



Laat dit blad aan
Uw vrienden lezen!

Toen het Verbond werd opgericht . . .

OP 17 Februari 1946 werd te Amsterdam het Humanistisch Verbond opgericht. In het eerste nummer van de krant, die kort daarop verscheen, vonden wij o.a. het volgende:

Een minderheid, die zich niet zelfbewust stevig organiseert om aan de geestelijke bloei van het volksleven mee te werken, verdient dat ze in de verdrukking komt. Dit besef heeft geleid tot de oprichting van het Humanistisch Verbond.

Het is duidelijk dat het humanisme zich heden zal moeten organiseren om ten volle aan zijn opdracht te kunnen beantwoorden. Die opdracht is in de eerste plaats de verheffing van de grote onkerkelijke massa tot het peil van een geestelijk doordachte en zedelijk verantwoorde levensbeschouwing.

Een humanistisch verbond als ons hier voor ogen zweeft is niet een soort intellectuelenclub, maar een brede levensgemeenschap, die zich juist in de allereerste plaats te richten heeft tot de massa der onkerkelijken.

Hiermede heeft het humanisme zijn organisatie-vorm voor deze tijd gekregen. Het begin is gemaakt. Er is het gevoel eindelijk te kunnen beginnen.

THANS, twee jaar later, is het algemeen gevoelen: vele mogelijkheden liggen voor ons, wij blijven de poging wagen, zij is het waard en blijft ons inspireren!

Lectuur over humanisme

Humanistische Waarden, 10 radiolezingen f 0.75.

„Modern Humanisme, een Renaissance?” door Dr. J. P. van Praag.

Wij kunnen onze leden tot onze genoegen mededelen dat bovenstaand boek voor leden à f 5.90 bij het Centraal Bureau en in de gemeenschappen verkrijgbaar is. Voor niet-leden bedraagt de prijs f 7.50.

Toelichting op beginsel en doel van het Humanistisch Verbond, f 0.15. Per 10 stuks f 1.—.

Onderwijsrapport (herzien) f 0.10.

Statuten en Huishoudelijk Reglement f 0.20.

„Personalisme en Humanisme” door Prof. Dr. H. J. Pos (overdruk uit het maandblad „Het Keerpunt”) f 0.40.

„Beeld van de Humanist”, rede van Gerard Walschap, uitgesproken op ons congres in Maart 1947, f 0.50.

„Het Humanisme na deze oorlog”, een drietal radio-lezingen van A. L. Constandse, Dr. J. P. van Praag, Dr. G. Stuiveling, f 0.25.

„Humanisme en Socialisme” van Prof. Mr. H. R. Hoetink, Uitg. van Loghum Slaterus, 40 pag., f 1.—.

Prof. Mr. Dr. Leo Polak, een erflater van onze beschaving”, samengesteld door P. Spijt e.a., Uitg. G. W. Breughel, 72 pag., f 1.90, geb.

„Geloof en Ongeloof” van M. G. Warffemius, Uitg. Delftse Uitg. Mij., 172 pag., f 4.25, geb.

„In de spiegel der Oudheid”, radio-lezingen van Dr. D. Loenen, f 0.25.

„Macht tot Vrijheid”, van Joh. W. Schotman, Uitg. G. W. Breughel, f 12.50 geb.

„Wij Humanisten”, een achttal radio-lezingen, f 0.60.

„Het Levensraadsel” van H. G. Cannegieter, f 1.—.

„Godsdienst en Humanisme”, door Prof. Dr. J. B. Tielrooy. Uitgave de Dageraad, f 0.50.

Bestellingen aan Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. F. v. d. Berkhof, Utrecht. Bestellingen boven f 2.50 franco. Beneden dit bedrag f 0.05 à f 0.10 extra voor portokosten over te maken.

Opvoeding

Tactiek in de Opvoeding, door Mr. I. E. Prins-Willekes Macdonald, Pegasus 1946.

Op een boekentoonstelling ontdekte ik (naast twee nieuwe boekjes over voorlichting aan kinderen, die beide op Christelijke grondslag bleken te staan, n.l.: Moeder spreek! van Jo Kalmijn-Spienberg en Vader, spreek met uw jongen! van P. W. J. Steinz) dit hele kleine werkje, met zijn titel zonder pretentie en zijn inhoud zonder een enkel dik of geleerd woord. Maar een heel nuttig boekje, waarin allerlei moeilijkheden, die men met jonge kinderen kan hebben, op korte, verstandige wijze worden behandeld. Het gaat b.v. over: slecht eten, de ooievaar, jalousie van kinderen, liegen, angst voor de tanddokter, oorlogspleegkinderen, enz. Het boekje lijkt mij vooral erg geschikt voor jonge ouders, omdat die er uit kunnen leren althans hun gedachten vast eens te laten gaan over de dingen die kunnen komen. Het is in de opvoeding immers altijd veel beter om het meteen goed te doen, dan om een situatie, die al een eindweegs verknoeid is, weer te moeten opknappen. Maar ook ouderen zullen veel aan dit brochure'tje kunnen hebben. Het spreekt vanzelf, dat men in een zo klein bestek wel eens dingen mist, b.v. zindelijk maken, speelgoed. Men moet overigens natuurlijk geen receptenboekje verwachten, want opvoeden is nu eenmaal geen koken; het belangrijkste van dit geschrift is wel de houding van de schrijfster ten opzichte van het kind: het kind is voor haar uitsluitend de opgroeiende mens, die gerespecteerd wordt, omdat hij daar als mens recht op heeft. Het kind is hier natuurlijk niet de lastige, zij het dan ook wel lieve pop, die in de eerste plaats onder de duim gehouden moet worden; een dergelijke houding van strengheid en heerszucht der ouders wordt in dit boekje als min of meer verouderd beschouwd en is dat waarschijnlijk ook wel. Maar het is óók niet het wezentje, dat met neerbuigendheid en lieverigheid op zijn gemak moet worden gesteld; duidelijk betoogt de schrijfster, dat een dergelijke manier van optreden al evenmin strookt met de eerbied, waar het kind als mens recht op heeft, en dat het er zich ook niet gelukkig bij voelt. Het boekje wijst de weg naar eerlijkheid tegenover het kind. De verschillende onderwerpen worden maar heel kort behandeld, over allerlei zou nog veel meer te zeggen zijn. Ik zou mij dan ook kunnen

„De Toekomst der Religie”



Foto-archief N.U.D.

Dit is het onderwerp van een voor alle humanisten belangwekkend boek, dat de schrijver S. Vestdijk, bekend door zijn romans, essays en gedichten, in het najaar van 1943 schreef en bij Van Loghum Slaterus (Arnhem) in 1947 publiceerde.

In negen heldere en door scherpzinnigheid boeiende hoofdstukken geeft Vestdijk zijn kijk op het wezen van de religie, op de verschillende religieuze typen, het christendom en de mogelijke ontwikkeling van het religieuze leven. Aan alle religie ligt voor hem de idee van de natuurlijk-volmaakte mens en -mensheid ten grondslag en zij is het streven naar de vereniging daarmee. Het onkenbare en onformuleerbare van deze idee leidt tot het ontstaan van het godsbegrip, het kenbare en formuleerbare tot het ideaal van de eeuwige, volmaakte mens. Alle mensen zijn doortrokken van dit „natuurlijke” ideaal, zij willen volmaakt worden, gelijk aan het beeld, dat hen voor de geest zweeft, dat méér is dan zij zelf, onbereikbaar, nochtans werkzaam als norm. Vestdijk onderscheidt daarbij drie religieuze typen: het metafysische, dat een bovenzinnelijke werkelijkheid stelt en voor wie de eeuwige mens (of God) het karakter verliest van door de mens ontworpen ideaal, het sociale type, dat het religieuze einddoel zoekt in een vervolmaking der mensheid; het mystiek-introspectieve type, dat het einddoel zoekt in de mens zelf. Ten aanzien van de toekomst geeft de schrijver de sociale religie de meeste kans, al kan het Christendom zich wellicht op de korte baan (enige eeuwen) handhaven. Het meest wenselijke acht hij een samengaan van de sociale en de mystiek-introspectieve religie. De religieuze ontwikkeling is voor hem gekenmerkt door het geleidelijk overwinnen van de metafysische religie, welke religie in het Christendom z'n hoogste fase heeft bereikt. Tenslotte pleit hij voor een welbewuste psychologische, religieuze opvoeding, vooral door meditatie- en concentratiemethoden. Deze korte aanduiding van enkele punten uit het boek moge volstaan om u enige indruk te geven op welke wijze de humanistische auteur zijn onderwerp aanpakt. Nu thans een steeds groter kring van humanisten zich op deze dingen bezint, is Vestdijk's boek voor hen daarbij van waarde.

B. C.

denken, dat men er in de gemeenschappen een paar praatochtenden of -avonden aan zou willen besteden, om samen uit dit boekje te halen wat er — als het ware in een notedop — inzit. De prijs kan daartoe geen bezwaar zijn: het kost 45 cent.

L. M. C.—W.

't Mensenwereldje

Te Delft heeft een nieuwe hoogleraar in de architectuur, Ir J. H. van den Broek z'n ambt met een rede aanvaard. Hij zei o.a.: „Eenheid is in deze tijd niet mogelijk, omdat de verschillende inzichten zich van zich zelf te duidelijk bewust zijn. Maar ofschoon het mogelijk zou zijn, dat op den duur één van deze de overhand zou krijgen, is het mijn overtuiging, dat juist de verscheidenheid van inzicht het kenmerk kan zijn van de cultuur van onze tijd." Een belangwekkend geluid op een belangrijke plaats.

Een Amerikaanse van negerafkomst mag in een der staten van N. Amerika niet, zoals de andere meisjes, aan de Universiteit studeren, zo luidt de overheidsbeslissing, maar er zal naar aanleiding van haar aanvraag een aparte faculteit voor haar worden opgericht. Elk kleurtje z'n collegedeurtje!

De Amerikaanse presidentsverkiezingen zijn in aantocht. Alle partijen beloven de negers een betere behandeling. Handel in mensenrechten!

De devaluatie van de franc is minder erg dan de devaluatie van het woord. De Olympische Winterspelen zijn geopend met de eedsaflegging: „Wij nemen deel in ridderlijke geest, tot eer van ons land en voor de glorie van de sport." In werkelijkheid werden deze spelen geopend onder twist en tweedracht op het punt van amateurisme en beroepsspel!

Hegendaagse dynastieën. De krant meldt dat Henry Ford II eind Februari waarschijnlijk naar Nederland komt om er de Fordfabrieken te bezoeken. Als hij dan ook nog naar Eindhoven gaat, kan hij er Philips II ontmoeten.

INGEKOMEN BOEKEN

- Jef Last*: Acht werken, dunderukeditie, 2e dr., Kroonder, Bussum, f 6.90. Bevat: Branding, Marianne, Liefde in de portieken, Een flirt met de duivel, Onvoldoende voor liefde, Het huis zonder vensters, De Spaanse tragedie, de laatste waarheid.
- Stefan Zweig*: Amok. Vertaald door R. P. Sterkenburg. Thans een van Zweig's bekendste boeken in het Nederlands. f 4.50 ingebonden, f 5.90 geb. Ned. Boekenimp. en Uitg. 'Mij', A'dam.
- Heinrich Mann*: De Onderdaan; f 5.40 en f 6.90. Zelfde uitgever.
- Johannes Tielrooy*: Beschouwingen en Fantasieën, Servire, Den Haag, f 5.90. Bevat een aantal studies van ons Hoofdbestuurslid op letterkundig en humanistisch gebied.
- A. L. Constandse*: Dertig jaar Sovjetpolitiek, Plutarchus, A'dam.
- C. G. Jung*: De Catastrofe, psychologische beschouwingen over Europa's jongste geschiedenis. Van Loghum Slaterus, Arnhem, 1947, f 3.90.
- Eve Curie*: Mijn wereldreis in Oorlogstijd, v.h. Van Ditmar, 1947, 585 blz. f 6.50 en f 8.50. Meestal onderhoudende, hoewel oppervlakkige journalistiek.

LIJST VAN BOEKEN OVER HET HUMANISME

- Inleidend*:
- J. H. Bavinck en C. A. H. Mulder*: Christelijk-Nationale en Humanistische Wilskracht in de N.V.B. *Beginsel en Doel* van het Humanistisch Verbond.
- C. B. Burger*: Christendom en Humanisme. 1945.
- T. J. C. Gerritsen*: De toekomst en het humanisme. 1945.
- H. R. Hoetink, H. Bongers, H. B. J. Waslander*: Het humanisme in de maatschappij.
- D. Loenen*: In de spiegel der oudheid.
- A. C. Ploeg—Ploeg, J. C. Brandt Corstius, J. in 't Veld, H. Ploeg, G. Stuiveling, H. B. J. Waslander, W. Kraak, Libbe van der Wal*: Wij Humanisten.
- Dr. A. C. J. van der Poel*: Christendom en Humanisme. 1945.
- J. P. van Praag, A. L. Constandse, G. Stuiveling*: Het humanisme na deze oorlog.
- J. P. van Praag, J. C. Brandt Corstius, G. Stuiveling*: Levend humanisme.
- J. P. van Praag*: Autonoom humanisme.
- Had Stoffel gelijk?*
- G. Walschap*: Beeld van de humanist. (vervolg in Maartnummer)



Het sluiten van Uw
levensverzekering bij

„Aurora”

is

- in Uw eigen belang omdat gij U op zeer gunstige voorwaarden verzekert bij een uiterst solide en coulante Maatschappij;
- in het belang van de humanistische gemeenschap, daar door vergroting van ons bedrijf meer middelen beschikbaar komen voor humanistische doeleinden.

„AURORA” - HEERENGRACHT 62 - AMSTERDAM



J. TIELROOY

ERNEST RENAN

Een groot humanist, zijn leven en werken

Ernest Renan was niet enkel een strijder op het terrein van godsdienst en wijsbegeerte, niet enkel een „heilige” der vrije gedachte. Hij is niet allèen, zoals Faguet hem genoemd heeft, „l'homme le plus intelligent du XIXe siècle”. Ernest Renan is meer. Hij is een der grootste literaire kunstenaars van Frankrijk en de wereld geweest. Zijn talrijke essays, over de meest verscheiden onderwerpen, zijn dialogen en filosofische drama's, zijn Souvenirs d'enfance et de jeunesse hebben in hun tijd grote opgang gemaakt, zozeer zelfs, dat zij in Frankrijk oorzaak zijn geworden van een nieuwe geestesrichting, het „dilettantisme”. Zij zijn ook overigens van onvergankelijke waarde gebleken. Het is niet te verwonderen, dat dit boek juist thans het licht ziet. In ons land zijn de onkerkelijken sterk in aantal toegenomen. Tegenover het belijdend deel van de natie eisen zij vastberaden hun rechten op — hetgeen niet uitsluit, dat zij met de belijdende christenen willen samenwerken op alle terreinen waarop het mogelijk zal blijken.

Verkrijgbaar bij de erkende boekhandel
**N.V. EM. QUERIDO'S UITGEVERS-
MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM**

Op weg naar het half miljoen

Op die weg bevindt zich thans Humanitas, de stichting voor maatschappelijk werk op humanistische grondslag. Een goede gever besloot n.l. bij testamentaire beschikking een som gelds voor Humanitas vast te leggen. Daar hij echter nog jong is, besloot hij te beginnen 1948 jaarlijks (gedurende 50 jaar) f 1000.— te schenken; daarvoor moet Humanitas meubelen kopen, welke drie hoofdprijzen zullen zijn in een loterij ten bate van het maatschappelijk werk op humanistische grondslag. Een prachtig voorbeeld! Moge het inzicht toenemen, dat de zorg voor het geestelijk en maatschappelijk leven der onkerkelijken in Nederland, zo lang verwaarloosd, veel geld en toewijding vereist.

TWEE JAAR

HUMANISTISCH VERBOND

Wanneer het Congres bijeenkomt op 6—7 Maart a.s. te Utrecht is het twee jaar geleden, dat het Humanistisch Verbond werd opgericht.

Onmiddellijk voelde men, dat een tekort werd opgeheven. En tevens werd duidelijk, dat er zich een nieuw vergezicht opende voor het geestelijk leven in Nederland.

Sindsdien nam het besef toe, dat hier een ernstige poging wordt gewaagd de zedelijke en geestelijke volksgezondheid een levensbasis te verschaffen. Er heerst het gevoel, dat nog vele mogelijkheden voor ons liggen, te meer nu tegelijkertijd een eerste begin van vormgeving in de gemeenschappen is gemaakt. Poging, begin, mogelijkheid: ziedaar wat in velen nieuwe kracht deed ontwaken. Er is een steeds toenemende deelneming aan ons werk, er zijn ruimere materiële vooruitzichten. Het komende Congres zal daarvan getuigenis afleggen. Opnieuw staat het Verbond voor belangrijke beslissingen. Aller aanwezigheid zal daarom zeer op prijs worden gesteld.

Juffrouw van middelbare leeftijd, zoekt voor 3 à 4 mnd. zich verdienstelijk te maken, in nette kleine huishouding tegen kost en inwoning.

Brieven ald adm. v. Mens en Wereld. No. 60

Gepensioneerd Ind. techn. ambt. zoekt ruime kamer in eenv. gezellig

PENSION

Bij voorkeur in Centr. of W. van het land.

B. met voll. inl. en prijsopgave Bur. vld blad, No. 50

Het Jaarverslag over 1947

Tijdens het congres op 22/23 Maart 1947 werd het Hoofdbestuur als volgt samengesteld:

Dr. J. P. van Praag, 1e voorzitter; Dr. G. Stuiveling, 2e voorzitter; Drs. I. Vijlbrief, secretaris; J. Rogge, penningmeester; Dr. J. C. Brandt Corstius, hoofdredacteur; Mevr. Dr. L. M. Coster-Wijsman; Maurits Dekker; Prof. Mr. H. R. Hoetink; H. van Laar; H. J. J. Lips; Dr. D. Loenen; Mevr. Br. v. d. Muyzenberg-Willems; Mevr. H. A. Polak-Schwarz; Prof. Dr. H. J. Pos; Ir. P. Schut; Mr. A. Stempels; Prof. Dr. J. B. Tielrooy; Mr. J. in 't Veld; M. G. Warffemius; Mr. H. B. J. Waslander, L. de Wolff.

In de loop van het jaar zagen de heren van Laar en de Wolff zich genoodzaakt wegens ernstig tijdsgebrek hun functie neer te leggen.

Per 1 Januari 1947 bedroeg het aantal plaatselijke gemeenschappen 21. In de loop van het jaar kwamen de volgende gemeenschappen daarbij: Heerenveen, Velsen, Sneek, Leeuwarden, Zwolle, Musselkanaal.

Nog steeds is de organisatorische positie der gemeenschappen moeilijk, maar er bestaat gegronde hoop dat deze in de nabije toekomst zal verbeteren.

Het ledental dat op 1 Januari 1947 circa 2850 bedroeg (1900 inschrijvingen) steeg in de loop van het jaar tot circa 3775 (bijna 2550 inschrijvingen), zodat het toenam met ongeveer 925 (650 inschrijvingen).

De financiële positie bleef nog voortdurend zorg baren, al moet erkend worden dat de middelen waarover het Verbond beschikken kon aanzienlijk ruimer waren dan in het eerste verbondsjaar. Daaraan is niet vreemd het feit, dat zowel voor het fonds Volksopvoeding als voor de financiële actie verschillende bijdragen binnenkwamen. Met zeer grote erkentelijkheid moet gewag gemaakt van een gift van f 30.000,— die op het eind van het verenigingsjaar binnenkwam. Al betekent dit niet, dat hiermee de financiële zorgen opgeheven zijn, zo stelt dat fonds het verbond toch in staat enkele der meest noodzakelijke voorzieningen te treffen. Tevens moet hier melding gemaakt worden van de voorbereidingen die in 1947 getroffen zijn om een stichting in het leven te roepen tot steun van Humanisten voor verpleging, opvoeding en studie.

Helaas werd een eerste subsidie-aanvraag bij het Prins Bernhardfonds op formele gronden verworpen, maar er bestaat gegronde hoop, dat een tweede aanvraag alsnog zal worden ingewilligd.

In de loop van 1947 kwam het Verbondcongres tweemaal bijeen en wel op 22 en 23 Maart en op 18 en 19 October, beide malen te Utrecht. In Maart werden de statuten vastgesteld, waarop dd. 3 October 1947 Koninklijke goedkeuring werd verkregen.

Over het probleem van het bijbelonderwijs en de kwestie Indonesië vonden intensieve gedachtenwisselingen plaats. De discussies stonden op een hoog peil en het stemt tot tevredenheid, dat het Verbond ten aanzien van deze moeilijke stof zijn innerlijke kracht kon demonstreren in bevredigende syntheses.

Het Zomerkamp, dat georganiseerd werd in het Meenthuis te Blaricum van 9—16 Augustus trok circa 80 deelnemers die naar huis teruggekeerd zijn in het tot voldoening stemmende besef een van de hoogtepunten van het verbondsleven te hebben meegemaakt.

Aan de kadercursus die in het najaar te Utrecht georganiseerd werd namen 40 personen uit het gehele land deel. Ieder der drie weekenden werden drie inleidingen gehouden, waarvan nog overwogen wordt een boekuitgave te verzorgen.

De activiteit van het Hoofdbestuur werd voor een zeer groot deel in beslag genomen door spreekbeurten in de gemeenschappen en daarbuiten, door organisatorische werkzaamheden en door vertegenwoordiging van het verbond in talloze zeer uiteenlopende aangelegenheden. Gesproken moet hier worden over internationale contacten, die werden aangeknoopt en die

in het bijzonder leidden tot een nauwer overleg met de Humanist Association in Amerika, een organisatie, die een bijzonder grote mate van verwantschap met het Humanistisch Verbond vertoont. Met name de verhouding van de Humanistische organisaties tot de Union Mondiale des Libres-Penseurs werd behandeld. Twee hoofdbestuurleden hadden het genoegen de vergadering van de algemene raad der organisatie in het najaar te Amsterdam als gast te mogen bijwonen.

Ernstig moet overwogen worden of aansluiting bij deze Internationale organisatie op den duur niet aangewezen is.

De landelijke contact-commissie met Humanitas kwam enige malen bijeen en behartigde de meest

uiteenlopende humanistische belangen. Dit wil niet zeggen dat naar de mening van het Hoofdbestuur alle problemen in de verhouding tot Humanitas zijn opgelost. Met name laat het contact tussen de plaatselijke gemeenschappen hier en daar nog wel iets te wensen over. Wij vertrouwen echter dat deze moeilijkheden met beleid te overwinnen zijn.

Vervolgens moet hier gememoreerd worden de morele steun die het verbond verleend heeft bij het oprichten van humanistische studentenorganisaties in de verschillende universiteitssteden, hetgeen leidde tot de vorming van een landelijke humanistische studentenvereniging met afdelingen in Delft, Amsterdam, Utrecht en Leiden, terwijl afdelingen in Groningen, Rotterdam en Wageningen in voorbereiding zijn.

Een nauwer contact werd aangegaan met de Vereniging „de Wezenkas”, een organisatie tot opvoeding zonder geloofsdogma van wezen, die

Balans per 31 December 1947

Inventaris	f 500,—		Reservefonds	f 30.000,—*)
Afschrijving	„ 140,—		Fonds Volksopvoeding	„ 4.407,40
		f 360,—	Leningen	„ 1.425,—
Debiteuren	f 268,54		Reserve voor dubieuze vorderingen	„ 195,49
Afdelingen	„ 1.094,26		Crediteuren	„ 1.287,92
		„ 1.362,80	Vooruitontvangen en te betalen posten:	
Boeken en brochures	„ 1.440,19		Contributies	f 1.121,14
Vooruitbetaalde en te vorderen posten:			Diversen	„ 386,77
Contributies	f 3.165,39			„ 1.507,91
Diversen	„ 333,—			
		„ 3.498,39		
Geldmiddelen:				
Kas	f 90,91			
Bank	„ 30.700,—			
Giro	„ 1.128,25			
		„ 31.919,16		
Saldo verlies 1946	f 1.601,71			
Af: Saldo winst 1947	„ 1.358,53			
		„ 243,18		
		f 38.823,72		f 38.823,72

*) Hiervan moet nog belasting betaald worden.

Rekening van Ontvangsten en Uitgaven over 1947

Contributies	f 10.609,30	Exploitatie maandblad	f 2.075,15
Financiële actie (f 20.000,— actie)	„ 3.250,—	Nadelig saldo van de congressen en kampen	„ 896,01
Kasfondsen	„ 57,90	Salarissen	f 5.945,04
Boeken en brochures:		Soc. lasten	„ 391,40
Opbrengst f 5.533,85		Pens. premie	„ 471,29
Kortingen „ 546,53			f 6.807,73
	f 4.987,32	Algemene kosten	„ 3.563,54
Aankoop en over. kosten „ 3.807,67			f 10.371,27
	„ 1.179,65	Afschrijving inventaris	f 140,—
Diverse baten	„ 110,—	Afschr. op vorderingen	„ 365,89
			„ 505,89
		Batig saldo	„ 1.358,53
			f 15.206,85

Begroting 1948

1 Contributies	f 12.000,—	4 Maandblad	f 2.000,—
2 Boeken en brochures	„ 1.750,—	5 a. Salarissen	f 11.000,—
3 a. Ink. Volksopv.	f 2.500,—	b. Kosten	„ 4.500,—
b. Uit reserve	„ 7.950,—	c. Diversen	„ 500,—
	„ 10.450,—		„ 16.000,—
		6 Volksopvoeding	p.m.
		7 a. Onvoorzien	f 1.450,—
		b. Verlies 46/47	„ 250,—
		c. Naar fonds	
		Volksopvoeding	„ 2.500,—
		d. Gemeenschappen	„ 2.000,—
			„ 6.200,—
			f 24.200,—

TOELICHTING:

- 2875 inschrijvingen à f 8,— = f 23.000,—; aan gemeenschappen 2750 × f 4,— = f 11.000,—.
- Reserve: Fonds Volksopvoeding f 4.450,—. Gift f 30.000,—, waarvan nog belasting te betalen. Hiervan te bestemmen voor noodgevallen f 5.000,—.
- Het H.B. is voorts van plan dit bedrag in de toekomst jaarlijks te verhogen met de inkomsten Boeken en Brochures.
- Aanstelling organisator op 1.4.1948. Verder administrateur en assistente.
- Het H.B. vraagt machtiging om een functionaris voor het geestelijk werk aan te stellen, zodra dit financieel verantwoord is.
- Voor steun aan noodlijdende gemeenschappen en voor bijzondere werkzaamheden ten bate der gemeenschappen.

Candidaten Hoofdbestuur

Dr. J. P. van Praag, 1e voorzitter; Dr. G. Stuiveling, 2e voorzitter; Drs. I. Vijlbrief, secretaris; J. Rogge, penningmeester; Dr. J. C. Brandt Corstius, hoofdredacteur; Mevr. Dr. L. M. Coster-Wijnsman; Prof. Mr. H. R. Hoetink; Dr. D. Loenen; Mevr. Br. v. d. Muyzenberg-Willense; Mevr. H. A. Polak-Schwartz; Prof. Dr. H. J. Pos; Ir. P. Schut; Mr. A. Stempels; Prof. Dr. J. B. Tielrooy; Mr. J. in 't Veld; Dr. L. G. van der Wal; M. G. Warffemius; Mr. H. B. J. Waslander. (Hoofdbestuur)

tevens eigenaresse is van de niet-commerciële levensverzekeringsmaatschappij „Aurora”, die in het bijzonder werkt onder het buitenkerkelijk volksdeel. De winst wordt gebruikt voor culturele en sociale doeleinden. Onze landelijke voorzitter, lid van de Wezenkas, werd door die organisatie benoemd tot Commissaris voor Aurora. Het Verbond kwam met Aurora overeen een wederzijdse uitwisseling van adressen te bevorderen.

De vragen van de geestelijke verzorging van militairen, politieke delinquenten en arbeiders in arbeidskampen hadden de speciale aandacht van het Hoofdbestuur en daarover werd met verschillende instanties overleg gepleegd, welk overleg nog steeds gaande is.

Naar buiten trad het hoofdbestuur op inzake de vastenbrief der Nederlandse bisschoppen waartegen in woord en geschrift werd stelling genomen. Een verklaring over het Indonesische vraagstuk werd afgelegd. Voor de radio werd een nieuwjaarsbrief voorgelezen. De wekelijkse radio-uitzendingen op Zondagmorgen worden druk beluisterd. Het valt echter te betreuren, dat het tot nu toe niet mogelijk bleek de gastvrijheid die wij bij de VARA genieten, ook bij de AVRO te verkrijgen.

Ook het maandblad kon uitgebreid worden tot 8 pagina's. De redactie bestond uit: Dr. J. C. Brandt Corstius, Maurits Dekker en Mr. A. Stempels. Intussen blijft het hoofdbestuur bedacht op de uitbreiding van ons orgaan en op de mogelijkheid van uitgave van een driemaandelijkse tijdschrift.

De publiciteitscommissie bereidde verschillende uitgaven van het verbond voor, waarvan o.a. verschenen: Wij Humanisten, Beeld van de Humanist, In de Spiegel der Oudheid, Autonom Humanisme, Beginsel en Doel van het Humanistische Verbond. In totaal werden dit jaar circa 18000 exemplaren van brochures en boeken verkocht.

Behalve door de genoemde publiciteitscommissie werd het Hoofdbestuur bijgestaan door de volgende tijdelijke en permanente commissies: bibliotheken, gevangenissen, bijbelonderwijs, radio, zomerwerk, jeugdraad, waakzaamheid openbare school, contracten, publiciteit, humanisme en opvoeding, internationale contacten, organisatie districten, stichting, bezinningsbijeenkomsten.

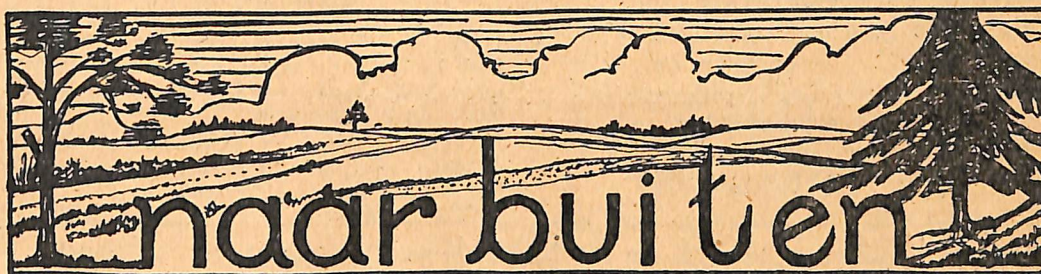
Wanneer wij thans de positie overzien, dan kan men om een bekende formule te gebruiken, constateren, dat wij tevreden kunnen zijn, maar niet voldaan. Het geestelijk gezag van het Humanistisch Verbond is zoals herhaaldelijk bleek, zeer groot. De organisatorische kracht is echter nog niet in overeenstemming daarmee. Het Hoofdbestuur beraamt plannen om hierin systematisch verbetering te brengen, maar deze plannen zullen slechts dan succes hebben, indien de verschillende activiteiten, dikwijls op initiatief der leden op touw gezet, zoals bijvoorbeeld het zenden van voedselpakketten en het onderbrengen van kinderen uit Duitsland, ook door de leden zelf gedragen worden. De zaak van het Humanisme vraagt ieders materiële en persoonlijk toewijding. Het onkerkelijk volksdeel mag in dit opzicht niet achterblijven bij de godsdienstige groepen. Het is daarom dat het hoofdbestuur een beroep doet op, niet alleen op de medewerking van alle leden, maar op hun volledige offerbereidheid. Slechts dan zal het humanisme in Nederland zijn grootse opdracht kunnen vervullen.

De Secretaris:
(w.g.) I. VIJLBRIEF

Voorstellen voor het Congres

Het congres, van oordeel, dat waar zendtijd beschikbaar wordt gesteld voor het verzorgen van radio-uitzendingen door en voor de bevolkingsgroepen welke de Rooms-Katholieke of Protestantse levensbeschouwing zijn toegedaan, (kerkdiensten en alg. beschouwingen over het Christendom) ook aan het Humanistisch Verbond, als vertegenwoordiger van de humanistische levensbeschouwing, de gelegenheid behoort te worden gegeven, eigen radio-uitzendingen te verzorgen, en nodigt het H.B. uit de nodige stappen te doen om zendtijd te verkrijgen. (Haarlem)

Het congres draagt het H.B. op de mogelijkheden te onderzoeken tot het instellen van een centraal ledenregister. Dit centraal ledenregister zal naast de personalia en andere zakelijke gegevens bijzonderheden bevatten omtrent: vervulde bestuursfuncties, onderwerpen die het lid kan behandelen op bijeenkomsten, belangstelling op het gebied van het maatschappelijk werk, te leveren bijdrage in de omljsting van bezinningsbijeenkomsten enz. (Arnhem)



HET FAMILIEKAMP. In onze vorige mededelingen stond Ommen genoemd, als de plaats van ons familiecamp. Deze is nu echter geworden: **MORGENROOD**, kamp- en conferentie-huis te **OISTERWIJK (N.Br.)**. Daarheen gaan wij van 24 tot 31 JULI.

De prijs voor deze week volledig pension is voor ouders met kind(eren) f 22,50 per persoon. Kinderen tot 12 jaar f 15.—; daarboven volle pensionsprijs. Er zijn 10 vier- en 16 acht-persoonskamertjes, zodat sommige gezinnen een kamertje voor zich alleen kunnen gebruiken, andere wellicht een tijdelijke samenwoning kunnen opzetten. Oudere kinderen kunnen ondergebracht worden in een slaapplegenheid voor meer personen.

Vanzelfsprekend zijn ook ouders en gehuwden zonder kinderen en ongehuwden welkom. De aanmelding is, wat dit betreft, aan geen voorwaarde verbonden.

Wij zullen voor de kinderen een leidster zoeken, zodat overdag de ouders van de kinderverzorging ontheven zijn.

Morgenrood is gesticht door de Levensverzekering De Centrale, en is als vakantieoord gebouwd. Het hoofdgebouw heeft een eet- en conversatiezaal, met keuken. Een apart gebouw bevat de slaapkamertjes (stromend water en electrisch licht). Elk kamertje heeft openslaande ramen naar de tuin.

De omgeving biedt gelegenheid voor interes-

Candidaten Financiële Commissie 1948

J. C. Balvers
J. de Jong
J. Manneke (Hoofdbestuur).

Het congres verzoekt het H.B. te overwegen op welke wijze het grootst mogelijk contact te onderhouden is met het kader van organisatie's, die geheel of voor een zeer belangrijk deel buitenkerkelijk ingesteld zijn (b.v. de Ver. voor Sex. Hervorming, Vrijdenkersver. De Dageraad, e.a.). (den Haag).

Het congres besluit federatief toe te treden tot de V.I.R.O., de Ver. voor Intern. Rechtsorde en verzoekt de gemeenschappen het zelfde te doen in die plaatsen, waar een plaatselijke afdeling is van de V.I.R.O. (den Haag).

Het congres draagt het H.B. op de mogelijkheid te onderzoeken binnen korte tijd over te kunnen gaan tot het uitgeven van een kaderblad. Er zal dan naar gestreefd moeten worden „Mens en Wereld” te maken tot een meer populair, propagandistisch blad voor de buitenkerkelijken in Nederland. (den Haag).

sante dagtochten: Den Bosch, — met de beroemde St. Janskerk — zandverstuivingen, vennen, bos. De avonden kan men in het dagverblijf doorbrengen onder gezelligheid of met voordrachten over de komende excursies.

De kosten zullen voor sommige gezinnen vrij hoog zijn. Toch menen wij, dat een volledig pension — waarbij ook geestelijke voeding gegeven wordt! — voor f 22,50 per persoon per week niet duur genoemd mag worden.

Om nu de betaling te vergemakkelijken, kunt U van ons een spaarbusje krijgen.

Allicht hebt ge dan tegen de laatste dag, waarop het kampgeld betaald moet worden, het grootste gedeelte al betaald.

Het aantal deelnemers is beperkt. Het lijkt ons veilig, om zo spoedig mogelijk U voor een plaats in te schrijven. Bij overtekening gaan de eerst aangemelden voor.

DE ANDERE KAMPEN. Twee kampen worden er op het Meenthuis bij Blaricum gehouden, van 10—17 Juli en van 14—21 Augustus. Per kamp f 25.— p.p. (± 18 jaar en ouder).

Hier zullen, evenals het vorig jaar, de natuur en het humanisme de geestelijke inhoud van het kampeven vormen.

Na het geslaagde kamp van het vorig jaar zal het ook deze zomer niet aan belangstelling ontbreken!

Zendt spoedig onderstaand formulier in aan het Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht.

Ondergetekende(n) geslacht m/v.:

Adres en plaats:

wens(t) (en) deel te nemen aan eerste kamp met kinderen, die de leeftijd
familie
tweede

hebben van resp. jaar.

*) Betaling van het verschuldigde bedrag ad f zal geschieden in eens/in termijnen *) van f door storting/overschrijving op Postgiro No. 304960 ten name van F. v. d. Berkhof, Utrecht.

*) Door middel van een spaarbusje aan de penningmeester der gemeenschap.

Datum:

Handtekening:

*) Doorhalen wat niet verlangd wordt.

CONGRES op 6 en 7 Maart 1948 in het N.V.-Huis, Oudegracht, Utrecht

AGENDA EN PROGRAMMA

ZATERDAG 6 MAART

15—16.— uur: Aanmelding

- 16—18.30 uur: 1. Opening en mededelingen
2. Notulen en ingekomen stukken
3. Verslag van de secretaris en financieel verslag *)

18.30—20.— uur: Maaltijd (broodmeebrengen)

20.— uur: Toneelvoorstelling, De Wacht aan de Rijn, door het Ned. Volkstoneel.

ZONDAG 7 MAART

10.30—12.30 uur: 4. Voorstellen Gemeenschappen

5. Zomerwerk en andere plannen

12.30—14.— uur: Gemeenschappelijke maaltijd

14 —16.— uur: Begroting 1948

7. Verkiezing H.B. (met bijbehorend voorstel) en kascommissie
8. Rondvraag en sluiting.

Deelneming.

De deelnemersprijs bedraagt voor niet-afgevaardigden f 3.— (Een dag f 1.50). Voor deelneming aan de warme maaltijd op 7 Maart is f 2.50 verschuldigd. Overnachting bij geestverwanten is mogelijk.

Indien men wenst deel te nemen gelieve men onderstaand formulier volledig ingevuld op te zenden aan het Centraal Bureau en gelijktijdig het verschuldigde bedrag te storten of over te schrijven op postgirorekening 304960, ten name van F. van den Berkhof, Utrecht, onder vermelding: „congres”. Eind Februari ontvangt U dan Uw deelnemerskaart per post thuis. Stelt het betalen van het verschuldigde bedrag niet uit tot de dag van het congres! Ge voorkomt hiermee stagnatie.

Hoofdbestuurleden en afgevaardigden wordt dringend verzocht zich eveneens door middel van het formulier aan te melden!

Uitknippen, invullen en opzenden aan het Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht

Ondergetekende:

adres:

woonplaats:

wenst deel te nemen aan het congres op

6 MAART *)
7 MAART *)

met *) warme maaltijd en met *) logies bij geestverwanten.
zonder zonder

Het bedrag ad f is op postgiro 304960 gestort/overgeschreven.

*) doorhalen, wat niet van toepassing is.

Een met zorg samengestelde voorraad boeken
op humanistisch gebied vindt U bij:

Boekhandel „Plus Ultra”

Amsterdam, Keizersgracht 396. Tel. 30269



Wij zijn speciaal voorzien van werken
op gebied der klassieke studiën
en in de Spaansche-, Portugeesche, Russische- en Italiaansche talen

MENS EN WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. Redactieraad: Dr. J. C. Brandt Corstius, Maurits Dekker, Mr. A. Stempels. Adres Redactie: A. van Ostadelaan 147, Utrecht — Adres Administratie: Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht, Postgiro 304960 t.n.v. F. v. d. B. te Utrecht— Advertentie-tarieven op aanvraag. Kleine advertenties voor particulieren f 1.— per regel—kolombreedte 63 mm. — Abonnementcondities: Leden: gratis, niet-leden: f 2.50 per jaar — Conditie Lidmaatschap Humanistisch Verbond worden verstrekt door: Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht.

Uit de gemeenschappen

GEMEENSCHAP GOUDA. Het jaar 1948 werd geopend met een zeer geslaagde Nieuwjaarsbijeenkomst. Als entree moest ieder iets eetbaars meebrengen en er was genoeg! De Voorzitter las de Nieuwjaarsbrief voor van het H.B. en knoopte daaraan een beschouwing vast. Het verdere programma werd door de leden gevuld. Binnen het kader van de Zondagmorgenbijeenkomsten sprak I. Vijlbrief over de tragiek van het gezag, welk

onderwerp hij op zeer duidelijke wijze belichtte. Dr. Groenewegen gaf ons veel te denken over humanisme en levensstijl, terwijl de Heer van Gelder het humanistisch antwoord gaf op onze onzekere en verwarde tijd.

De Dinsdagavonden waren gewijd aan een cursus over humanistische dichters. Onze bondsvoorzitter sprak over Henriëtte Roland Holst, Dr. C. Brandt Corstius over Herman Gorter en Drs. J. Wage over Marsman. Voor de laatste slaagde er in het werk van de door hem besproken dichter helder toe te lichten.

De radio op Zondag

Zondags 9.45—10.— uur

15 Febr. B. R. J. Beelaerts van Blokland—Jes-serun: „De beslissende stem in de echtscheiding”.
22 Febr. I. Vijlbrief.
29 Febr. Mevrouw A. C. Ploeg—Ploeg (gevraagd): „De vrijheid van de vrouw”.

Agenda

AMSTERDAM

15 Febr. J. W. Schotman „De Groei van het Denken”.
7 Mrt. Prof. dr J. B. Tielrooy „Voltaire”.
21 Mrt/ Victor E. van Vriesland „Albert Verwey”.
10.30 uur Keizersgracht 609 — 25 en 30 cent.

ENSCHEDÉ

15 Febr. Mr. A. Stempels: Het geweten in de maatschappij.
14 Maart. Dr Garnt Stuiveling, Humanisme en Christendom.

GOUDA

15 Febr. Jac. van Elsäcker. Voordracht: De Kell, door Iwan Schmeljow.
22 Febr. Drs E. Lopes Cardozo „Europa een Federatie”.
29 Febr. H. Ploeg „Onze maatsch. taak en Humanitas”.
7 Mrt. Nel Oostlant. Voordracht „Don Quichotte Verbannen”, door A. W. Loenatsjarski. Grote zaal Reünie, 75 ct. en f 1.—.
14 Mrt. Mevr. B. v. d. Muyzenberg—Willemsse „Moderne Gezinsverhoudingen”.
10.15 uur Blekerssingel 1. 15 en 25 ct.

HILVERSUM

7 Mrt. Dr J. C. Brandt Corstius „Het Humanisme na de tweede wereldoorlog”. Havenstraat 139. 10.30 uur. 20 en 25 ct.

ROTTERDAM

8 Febr. Ir. P. Schut „De Weg tot de Vrijheid”. Zuider Volkshuis 10.30 uur. 15 en 25 ct.
7 Mrt. Prof dr H. J. Pos „Redelijke Levensbeschouwing”. Ons Huis. 10.30 uur. 15 en 25 ct.

UTRECHT

Zondag 15 Febr. spreekt om half elf in het N.V. Huis, P. C. J. Reyne, Gouda, over de dichter J. J. Slauerhoff.
Op Zondag 29 Febr. zelfde plaats en tijd Dr W. H. C. Tenhaeff, Utrecht over „De crisis van de mens”.
Vrijdag 13 Febr. speelt in het N.V. Huis het gezelschap „Wt Rechte Liefde” een stuk van Henri Ghéon: „De klucht van den gestrafte”. Toegang f 1.—, Leden f 0.75. Kaarten aan de zaal en bij de bekende adressen.

Kort Verslag H.B.-Vergadering 31 Jan.

Na opening door de voorzitter komt de verhouding Humanitas—H.V. in bespreking. Het blijkt, dat de Hoofdbesturen het wel eens zijn, maar dat het in de afdelingen niet altijd even goed vloten wil.

De subsidie van het Prins-Bernard-fonds is in eerste instantie afgewezen. Een nieuwe aanvraag zal worden ingediend met hoop op succes. Van verschillende zijden zijn verzoeken binnengekomen om sprekers uit het H.V. te sturen. De overbelasting der H.B.-leden maakt het moeilijk aan deze verzoeken te voldoen.

Een belangrijk gedeelte van de vergadering is gewijd aan de begroting en de H.B.-voorstellen voor het congres. Opnieuw blijkt hoe zeer het Verbond in zijn werkzaamheden wordt belemmerd door zijn nog steeds niet schitterende financiële positie. Werving van nieuwe leden en versterking van het fonds Volksopvoeding zijn dringend noodzakelijk om de uitvoering mogelijk te maken van plannen, waarvan de toekomst van het Verbond afhankelijk is.

RECTIFICATIE.

In de bespreking van het boek van dr J. P. van Praag (zie vorige nr.) staan de volgende fouten:
1e. regel 12 v.o. 1e kolom *nationalisme* moet zijn *rationalisme*.
2e. De Amerikaanse schrijver heet: *Lewis Mumford*.
3e. 3e kolom regel 5 *bezorgd* moet zijn *bevoegd*.
4e. 3e kolom regel 6 v.o. *banden* moet zijn *banen*.
5e. regel 4 *interne* moet zijn *intense*.